

NHẬP MÔN TRÍ TUỆ NHÂN TẠO

ThS Nguyễn Thị Trang
CNTT1

Học viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông
Email: trangnguyen.hust117@gmail.com

2

Nội dung

- ❑ Giới thiệu tìm kiếm cục bộ
- ❑ Thuật toán leo đồi (Hill climbing)
- ❑ Thuật toán tôi thép (Simulated Annealing)

Tìm kiếm cục bộ

- ❑ Các thuật toán tìm kiếm đã học (mù hoặc có thông tin) khảo sát không gian tìm kiếm một cách hệ thống theo một số quy tắc nhất định.
 - Cần lưu lại thông tin về trạng thái và đường đi đã khảo sát
 - Không thích hợp cho bài toán có không gian trạng thái lớn
- ❑ Tìm kiếm cục bộ tại một thời điểm chỉ xem xét trạng thái hiện thời và các trạng thái lân cận
 - Không lưu thông tin về trạng thái và đường đi đã khảo sát
 - Tiết kiệm thời gian và bộ nhớ
 - Có thể áp dụng cho các bài toán có không gian trạng thái lớn
 - Không cho lời giải tối ưu

Bài toán tối ưu hoá tổ hợp (rời rạc)

- ❑ Tìm trạng thái tối ưu hoặc tổ hợp tối ưu trong không gian rời rạc các trạng thái
 - Không quan tâm tới đường đi
- ❑ Không gian trạng thái rất lớn
 - Không thể sử dụng các phương pháp tìm kiếm đã học để duyệt tất cả các trạng thái
- ❑ Không tồn tại thuật toán cho phép tìm lời giải tốt nhất với độ phức tạp tính toán nhỏ
 - Có thể chấp nhận lời giải tương đối tốt
- ❑ Ví dụ: Bài toán lập kế hoạch, lập thời khoá biểu, ...

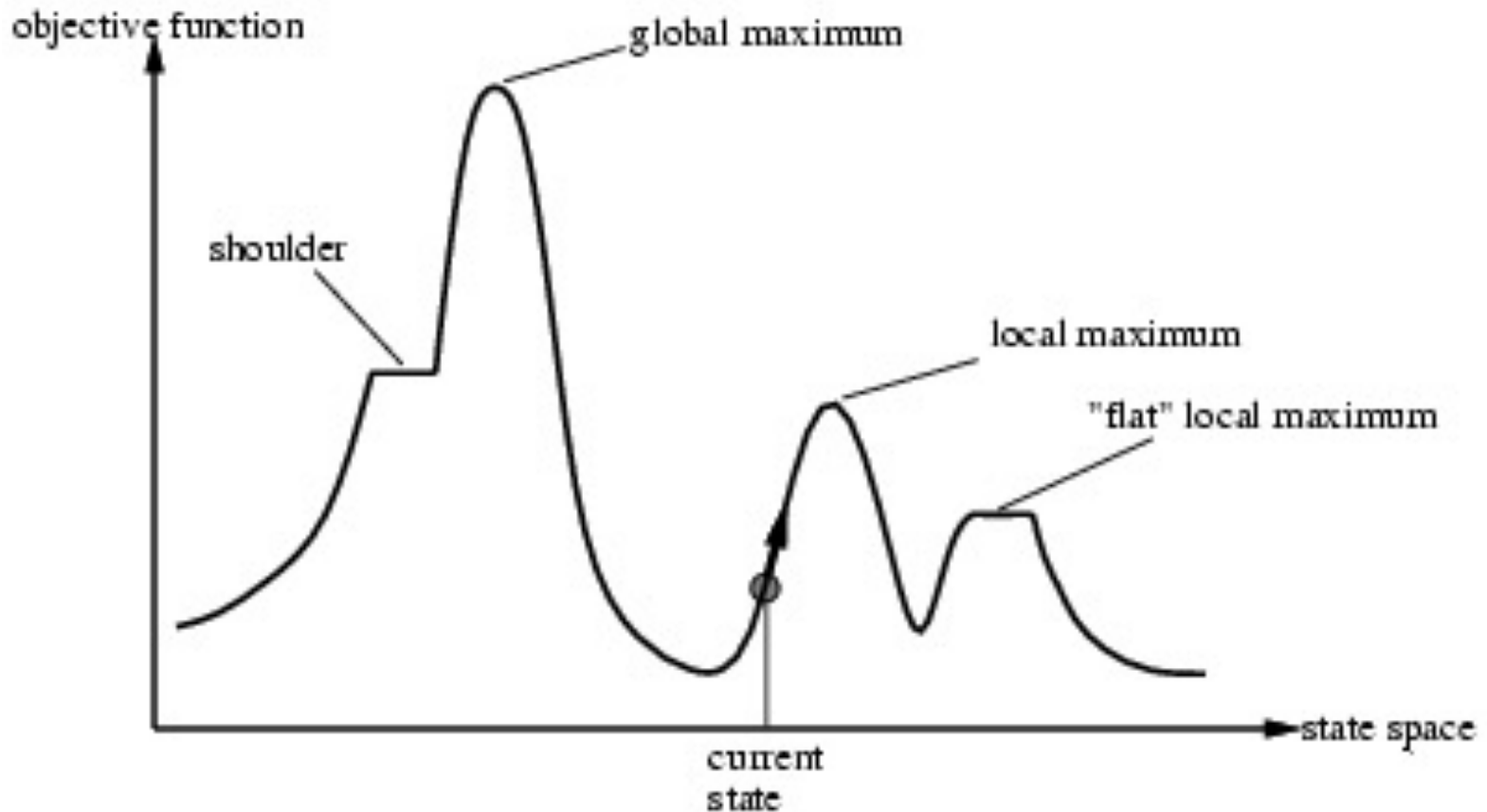
Tìm kiếm cục bộ: Tư tưởng

- ❑ Chỉ quan trọng trạng thái đích (trạng thái tốt nhất) không quan trọng đường đi
 - Mỗi trạng thái tương ứng với một lời giải (chưa tối ưu)
- ❑ Cải thiện dần (iterative improvement) lời giải bằng cách xuất phát từ một trạng thái, sau đó thay đổi để chuyển sang trạng thái có hàm mục tiêu tốt hơn.
- ❑ Thay đổi trạng thái bằng cách thực hiện các chuyển động
 - Trạng thái nhận được từ một trạng thái n bằng cách thực hiện các chuyển động gọi là hàng xóm n

Phát biểu bài toán tìm kiếm cục bộ

- Không gian trạng thái X
- Hàm mục tiêu $\text{Obj}: X \rightarrow \mathbb{R}$
- Tập chuyển động để sinh ra hàng xóm
 - $N(x)$ là tập các hàng xóm của x
- Yêu cầu: Tìm trạng thái x^* sao cho $\text{Obj}(x^*)$ là lớn nhất hoặc nhỏ nhất

Minh họa tìm kiếm cục bộ

Nội dung

- Giới thiệu tìm kiếm cục bộ
- Thuật toán leo đồi (Hill Climbing)
- Thuật toán tôi thép (Simulated Annealing)

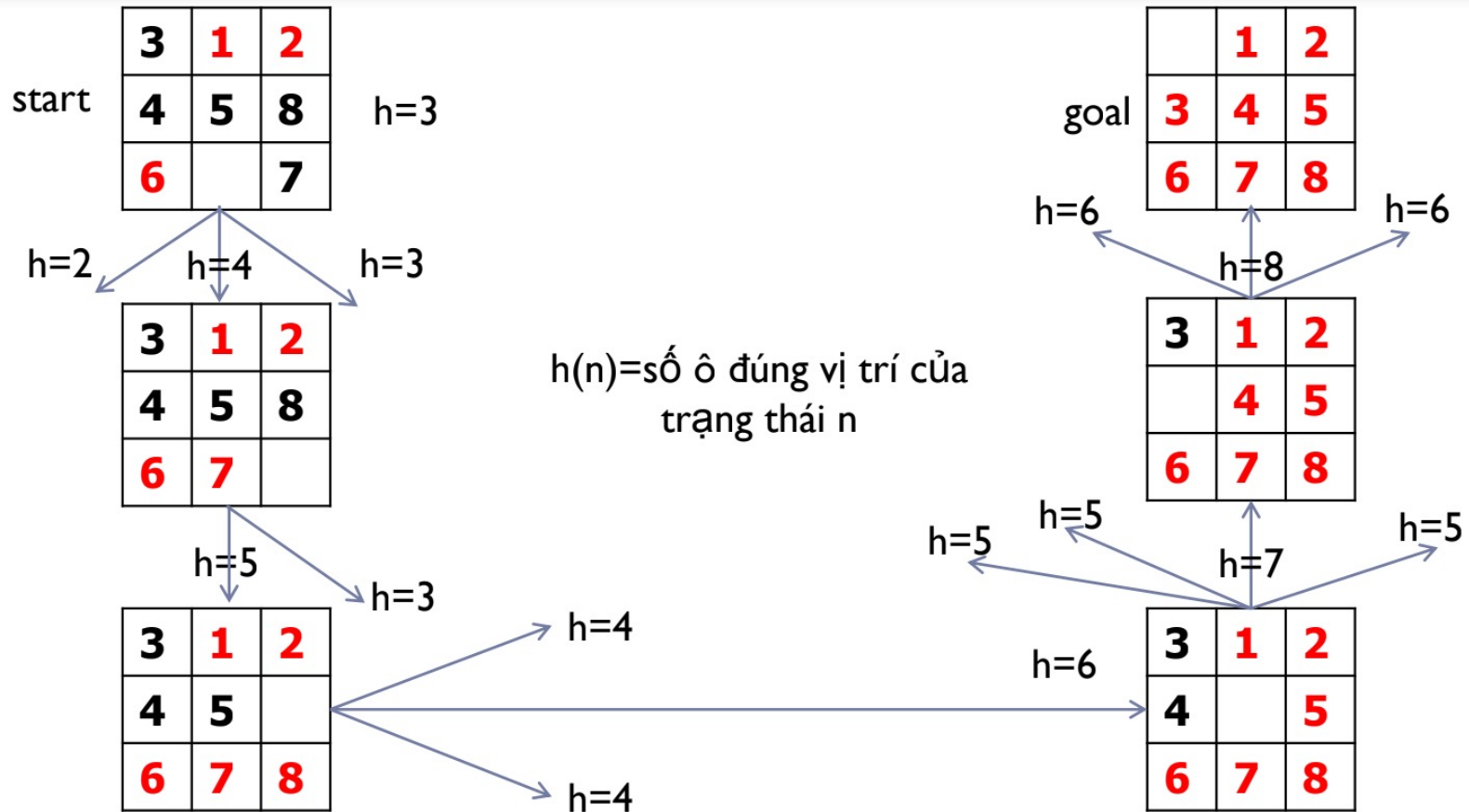
Thuật toán leo đồi: Tư tưởng

- ❑ Leo đồi: Là tên chung của một họ thuật toán cùng nguyên lý
- ❑ Cách thức: Từ trạng thái hiện tại, xem xét tập hàng xóm, di chuyển sang trạng thái tốt hơn
 - Chọn hàng thái hàng xóm di chuyển như nào?
- ❑ Trạng thái đích: Thuật toán dừng lại khi không có trạng thái hàng xóm nào tốt hơn
 - Thuật toán có thể tìm được cực trị hoặc cực trị địa phương

Di chuyển sang trạng thái tốt nhất

- Đầu vào: Bài toán tối ưu tổ hợp
- Đầu ra: Trạng thái với hàm mục tiêu lớn nhất (hoặc cực đại địa phương)
 1. Chọn ngẫu nhiên trạng thái x
 2. Gọi Y là tập các trạng thái hàng xóm của x
 3. If $\forall y_i \in Y: Obj(y_i) < Obj(x)$: return x
 4. **$x \leftarrow y_i$ trong đó $i = \operatorname{argmax}_i(Obj(y_i))$**
 5. Go to 2

Ví dụ leo đồi

Tính chất thuật toán leo đồi

- ❑ Đơn giản, dễ lập trình
- ❑ Không tốn bộ nhớ (Không phải ghi nhớ các trạng thái)
- ❑ Dễ bị lời giải tối ưu cục bộ (cực trị địa phương)

Tính chất thuật toán leo đồi (2)

- ❑ Việc lựa chọn chuyển động rất quan trọng, không có quy tắc chung
 - Nếu có quá nhiều chuyển động
 - ❑ Sinh ra quá nhiều hàng xóm
 - ❑ Mất nhiều thời gian lựa chọn phương án tốt nhất
 - Nếu quá ít chuyển động
 - ❑ Rất dễ bị cực trị địa phương.

Leo đồi ngẫu nhiên: Tư tưởng

- ❑ Là một phiên bản khác của thuật toán leo đồi
- ❑ Lựa chọn ngẫu nhiên một trạng thái hàng xóm
 - Chuyển sang trạng thái hàng xóm nếu trạng thái này tốt hơn
 - Nếu không, chọn ngẫu nhiên một hàng xóm khác
- ❑ Kết thúc khi nào hết kiên nhẫn
 - Số hàng xóm mà thuật toán xem xét trong mỗi bước lặp hoặc trong toàn bộ thuật toán.

Thuật toán leo đồi ngẫu nhiên

1. Chọn ngẫu nhiên trạng thái x
2. Gọi Y là tập các trạng thái hàng xóm của x
3. Chọn ngẫu nhiên $y_i \in Y$
4. If $Obj(y_i) > Obj(x)$: $x \leftarrow y_i$
5. Go to 2 nếu chưa hết kiên nhẫn.

Vấn đề: Chọn tiêu chuẩn kết thúc như nào?

Một số tính chất

- ❑ Trường hợp mỗi trạng thái có nhiều láng giềng
 - Leo đồi ngẫu nhiên thường cho kết quả nhanh hơn, và ít gặp cực trị địa phương hơn
- ❑ Với những không gian trạng thái có ít cực trị địa phương
 - Các thuật toán leo đồi thường tìm được lời giải khá nhanh
- ❑ Với những không gian phức tạp
 - Các thuật toán leo đồi thường chỉ tìm được cực trị địa phương
 - Bằng cách thực hiện nhiều lần với trạng thái xuất phát ngẫu nhiên, leo đồi thường tìm đc cực trị địa phương khá tốt.

Nội dung

- Giới thiệu tìm kiếm cục bộ
- Thuật toán leo đồi (Hill Climbing)
- Thuật toán tôi thép (Simulated Annealing)

Thuật toán tìm thếp: Tư tưởng

- Là phiên bản khái quát hoá của leo đồi ngẫu nhiên
- **Mục tiêu:** Giải quyết phần nào vấn đề cực trị địa phương trong các thuật toán leo đồi
- **Nguyên tắc chung:** Chấp nhận những trạng thái kém hơn trạng thái hiện thời với một xác suất p
- ➔ Chọn xác suất p như nào?

Lựa chọn p

- ❑ Nguyên tắc: Không chọn p cố định, giá trị p phụ thuộc hai yếu tố
 - Nếu trạng thái mới kém hơn nhiều so với trạng thái hiện thời, thì p phải giảm đi
 - ❑ Xác suất chấp nhận trạng thái tỉ lệ nghịch với độ kém của trạng thái
 - Theo thời gian, giá trị của p phải giảm dần
 - ❑ Khi mới bắt đầu, thuật toán chưa ở vùng trạng thái tốt, do vậy chấp nhận thay đổi lớn
 - ❑ Theo thời gian, thuật toán chuyển sang vùng trạng thái tốt, do vậy cần hạn chế thể thay đổi.

Thuật toán tối thếp

$SA(X, Obj, N, m, x, C)$

Đầu vào: số bước lặp m

trạng thái bắt đầu x (chọn ngẫu nhiên)

sơ đồ làm lạnh C

Đầu ra: trạng thái tốt nhất x^* (cực đại hàm mục tiêu)

Khởi tạo: $x^* = x$

for $i = 1$ **to** m

1. chọn ngẫu nhiên $y \in N(x)$

a) tính $\Delta(x, y) = Obj(x) - Obj(y)$

b) **if** $\Delta(x, y) < 0$ **then** $p = 1$

c) **else** $p = e^{-\Delta(x, y)/T}$

d) **if** $rand[0,1] < p$ **then** $x \leftarrow y$

if $Obj(x) > Obj(x^*)$ **then** $x^* \leftarrow x$

2. giảm T theo sơ đồ C

return x^*

Sơ đồ làm lạnh C

□ $T_i = T_0 * \alpha^{t*k}$

■ $T_0 > 0,$

■ $\alpha \in (0,1),$

■ $1 \leq t \leq m,$

■ $1 < k < m$

□ Ý nghĩa:

■ t càng tăng T càng nhỏ, p càng nhỏ

■ T lớn: Chấp nhận bất cứ trạng thái nào

□ Chuyển động ngẫu nhiên (random walk)

■ T nhỏ: Không chấp nhận trạng thái kém

□ Leo đồi ngẫu nhiên

Tính chất thuật toán tô thép

- ❑ Không có cơ sở lý thuyết rõ ràng
- ❑ Thường cho kết quả tốt hơn leo đồi
 - Ít bị cực trị địa phương
- ❑ Việc lựa chọn tham số phụ thuộc vào bài toán cụ thể